

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Педагогічний факультет

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

«АРТ-ТЕРАПІЯ»

Освітньо-професійна програми Практична психологія; Психологія розвитку особистості

4-й рік навчання, 1-й семестр (для бакалаврів з терміном навчання – 3,10)

Форма навчання (денна, заочна)

Галузь знань

05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність

053 Початкова освіта

Освітній рівень

Бакалавр

Кафедра
та викладач

Кафедра практичної психології

Викладач: Гончаренко Інеса Олегівна

Лінк на профіль викладача на сайті факультету:
<https://pf.udu.edu.ua/fakultet/struktura/kafedry/kafedra-praktychnoi-psykholohii-fpp/vykladachi-kafedry-prps#rozhonuty-bez-zavantazhennia-s-erhata-i>

Лінк на профіль викладача у Google Scholar : <https://scholar.google.com/citations?user=S-dt1fwAAAAJ&hl=uk>

E-mail: i.o.honcharenko@udu.edu.ua

I. Основна
мета/цілі навчання

Метою викладання освітнього компоненту «Арт-терапія» є: оволодіння студентами знань щодо теоретичних основ арт-терапії та навчок застосування арт-терапевтичних технологій у психологічній практиці, гармонізація розвитку особистості через розвиток здатності самовираження і самопізнання.

Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Арт-терапія» є: надати студентам знання про історію формування, зміст, структуру та функції арт-терапії; сформуванню в майбутніх фахівців умінь використовувати арт-терапевтичні методики й техніки в роботі з клієнтами; сприяти розвитку індивідуальних і професійних якостей, необхідних як для ефективного виконання професійних обов'язків, так і для всебічного розвитку особистості майбутнього фахівця; ознайомити з процесуальними особливостями використання арт-терапії

II. Місце
навчальної
дисципліни в
освітній програмі

Навчальна дисципліна **вибіркова**

Цикл **професійної підготовки**

III. Обсяг навчальної дисципліни

	<i>Денна ф.н. (термін навчання – 3.10)</i>	<i>Заочна ф.н.(термін навчання – 3.10)</i>
<i>Кількість кредитів</i>	3	3
<i>Загальна кількість годин</i>	90	90
<i>Лекційні заняття</i>	16	6
<i>Практичні заняття</i>	20	6
<i>Лабораторні заняття</i>	-	-
<i>Самостійна робота</i>	54	78

IV. Короткий зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади використання арт-терапії

Тема 1. Основні поняття та етапи психологічного консультування з використанням методів арт-терапії.

Визначення психологічного консультування. Мета психологічного консультування з використанням методів арт-терапії. Арт-терапевтичний простір. Вимоги до арт-терапевтичного кабінету. Особистісна готовність арт-терапевта. Символізм продукту творчості клієнта. Переваги арт-терапевтичної роботи. Принципи арт-терапії. Сфери застосування арт-терапевтичного методу. Арт-терапевтична робота в індивідуальному та груповому форматі.

Тема 2. Організація арт-терапевтичної діяльності

Специфіка використання робочих матеріалів у арт-терапії: зображальні засоби, тканини, природні матеріали, музичні інструменти тощо. Психологічний вплив матеріалів у арт-терапевтичному процесі. Обладнання арт-терапевтичного кабінету: кабінет-студія, арт-терапевтичний кабінет для індивідуальної роботи, арт-терапевтичний кабінет для групової інтерактивної роботи, арт-терапевтичне відділення та кабінет універсального призначення, додаткові приміщення. Оснащення арт-терапевтичного процесу. Способи реєстрації й оцінки арт-терапевтичної роботи: ведення поточної документації, правила зберігання зображальної продукції, методи оцінки ефективності арт-терапії.

Тема 3. Терапевтичні та діагностичні можливості методу арт-терапії

Можливості та обмеження сучасної арт-терапії. Особливості психотерапевтичних відносин в арт-терапії. Перенесення та контрперенесення. Психоаналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва З. Фройд, К. Юнг, М. Кляйн). Проблема інтерпретації художньої продукції у арт-терапії. Інтеграційна стратегія інтерпретації художнього образу. Психологічна природа і функції символу в арт-терапевтичній діяльності. Терапевтична робота з образами та символами у арттерапії К. Юнг, Р. Ассаджолі.

Змістовий модуль 2. Арт-терапевтичні напрями в роботі психолога

Тема 4. Ізотерапія.

Загальна характеристика ізотерапії. Матеріали для художньої творчості. Психотерапевтичний вплив кольору. Особливості сприйняття продуктів творчості клієнтів у ізотерапії. Основні етапи ізотерапії: вільна активність перед творчим процесом; процес творчої діяльності; дистанціювання; процедура «що ти бачиш». Проективний малюнок. Техніка медитативного малюнка

– мандала. Символічне трактування кольору в мандалотерапії. Створення кольорового кола. Ахроматичні та хроматичні кольори. Основні техніки в ізотерапії (за М. Лібман): техніки для знайомства з матеріалами; техніки для дослідження широкого кола проблем і переживань клієнтів; техніки для дослідження системи взаємостосунків, образу «Я»; техніки для парної роботи, роботи в малих групах та із родиною. Алгоритм аналізу творчого продукту. Особливості ізотерапії з дітьми. Методика ізотерапевтичної роботи з дітьми.

Тема 5. Казкотерапія.

Функції казок. Принципи та схема психологічного аналізу казок. Основні етапи психологічного аналізу казок. Фактори ефективності казкотерапії. Можливості роботи з казками. Особливості казко терапії з дітьми. Можливості поєднання казкотерапії з іншими арттерапевтичними техніками. Особливості групової та індивідуальної казкотерапії. Огляд казкотерапевтичних методик і технік.

Тема 6. Ігрова терапія.

Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами Загальні уявлення про ігрову терапію. Основні завдання ігрової терапії. Механізми психокорекційного впливу. Можливості ігрової терапії. Організація простору кабінету ігрової терапії. Загальні уявлення про пісочну терапію. Механізми психокорекційного впливу. Можливості пісочної терапії. Процес пісочної терапії. Ключові характеристики пісочних картин. Пісочна терапія з дітьми

Тема 7. Специфіка застосування музикотерапії.

Загальне уявлення про музикотерапію. Історія виникнення музичної терапії. Механізми впливу музики на людину. Музика та тілесні реакції. Психокорекційні механізми музичної терапії. Психологічні механізми музично-творчого самовираження. Терапевтичний потенціал рецептивної музикотерапії. Форми та техніки активної музикотерапії. Особливості роботи з музичними інструментами. Сфери застосування музикотерапії. Специфіка обладнання кабінету для музикотерапії. Застосування музикотерапії в індивідуальній та груповій роботі з клієнтами. Музикотерапія з дітьми.

Тема 8. Організація арт-терапевтичної сесії. Застосування арт-терапії з роботі різними запитамі клієнтів

Етапи організації арт-терапевтичної сесії. План арт- терапевтичного процесу. Використання у консультуванні методів арт-терапії. Визначення хибного запиту клієнта. Діагностика актуального стану клієнта. Особливості роботи з емоціями клієнта. Критерії якісного завершення консультування. Арт-терапія в роботі з агресією. Арт- терапія в роботі з травмою. Застосування арт-методів для корекції емоційних розладів. Арт-терапія і здоров'я. Арт- терапія в роботі з почуттям провини. Арт-терапія в роботі з емоційним вигоранням.

V. Результати навчання

№	Результати навчання	Компетентності
ПР4.	Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ПР5.	Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.	ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ПР13.	Здатність визначати та здійснювати психологічні заходи щодо психодіагностики та прогнозування конфліктів у групах,	ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
		СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
		СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

колективах та організаціях; прогнозувати конфліктний “потенціал” особистості щодо ескалації конфліктів; визначати можливі конструктивні й деструктивні наслідки професійних деструкцій та деформацій.

ПР14. Здатність будувати (розробляти): різноманітні технології розвивальних впливів на особистісно- професійний розвиток людини: технології ігromodelювання, технології психоконсультування, психокорекційні технології.

ПР20. Здатність орієнтуватися в теоретичних моделях психологічної допомоги, використовувати їх в різноманітних її галузях та різновидах, володіти основними процедурами, техніками та конструктами.

VI. Порядок і критерії оцінювання

Форми поточного контролю: Модульні контрольні роботи.

Методи поточного контролю: усне опитування, тести, практичні завдання.

Форма підсумкового контролю: залік

Методи підсумкового контролю: письмове опитування (тестові питання (закриті та відкриті питання) та ІНДЗ

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль										ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2								
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	МКР	20	100
8	8	8	8	8	8	8	8	8	16		

Розрахунок рейтингових балів за видами контролів (Денна ф.н.)

№ п/п	Види діяльності	Коефіцієнт (вартість) виду	Кількість робіт	Результат
1	Практична робота на заняттях (усні відповіді, тести)	4	8	32
2	Самостійні роботи / лабораторні роботи / участь у вебінарах/тренінгах, що відповідають тематиці даного курсу*	4	8	32
3	Модульні контрольні роботи	16	1	16
4	ІНДЗ	20	1	20
Підсумковий рейтинговий бал				100

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та модульного контролю (Заочна ф.н.)

№ п/п	Види діяльності	Коефіцієнт (вартість) виду	Кількість робіт	Результат
1	Практична робота на заняттях (усні відповіді, тести)	8	4	32
2	Самостійні роботи / участь у вебінарах/тренінгах, що відповідають тематиці даного курсу*	8	4	32
3	Модульні контрольні роботи	16	1	16
4	ІНДЗ	20	1	20
Підсумковий рейтинговий бал				100

**Здобувачу можуть зараховуватися бали за неформальну освіту (участь у професійних семінарах, вебінарах, тренінгах тощо) з відповідних тем курсу (замість окремих видів практичної чи самостійної роботи з курсу). Для цього студент має представити сертифікат учасника і підготувати короткий звіт-аналіз опрацьованих питань.*

Важливі зауваги щодо оцінювання!

Якщо навчальна дисципліна завершується заліком, максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати протягом семестру - 100. Максимальна кількість балів за залік (якщо студент не набрав відповідної кількості балів) – 40. Разом – 100 балів.

*До початку заліково-екзаменаційної сесії (якщо вивчення навчальної дисципліни завершується екзаменом) здобувач повинен набрати мінімум **35 балів**. Цей бал не означає зарахування, він просто дає здобувачеві право скласти екзамен. Якщо здобувач не отримав 35 балів, у наступному семестрі він проходить ці навчальні дисципліни повторно на платній основі.*

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей: повнота та правильність розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення, впевненість та аргументованість, використання у відповіді посилань на інформацію з основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників та інших методичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння та самостійні оцінні судження, висновки.

Під час виконання письмових завдань: повнота та правильність розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати самостійні висновки, ступінь сформованості практичних умінь, досвід творчої та пошукової діяльності, акуратність оформлення письмової роботи.

Рівні відповідності критеріям

Високий рівень (90 – 100 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових та творчих проектах. Виконав усі практичні / самостійні завдання правильно та ґрунтовно. Демонструє здатність пов'язувати теоретичні знання з курсу з практичним досвідом професійної діяльності.

Достатній рівень (80 – 89 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни в необхідному обсязі, володіє навчальним матеріалом, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності. Уміння продуктивні, проте без вияву творчості. Здатен працювати самостійно, проте допускає неточності.

Середній рівень (70 – 79 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни в повному обсязі, але його знання містять неточності та помилкові судження, уміння проявляються на репродуктивному рівні. Здобувач не може сформулювати самостійні оцінні судження та висновки.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом опанував навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїв поверхово, частково. При виконання практичних завдань допускає помилки та потребує допомоги викладача чи колег-студентів.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні, демонструє фрагментарні знання, не може самостійно викласти більшість практичних завдань. Виконав частину практичних / самостійних завдань з суттєвими помилками та недоліками.

Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач не засвоїв більшості тем, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку, практичні уміння не сформовані; **0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни.** Здобувач не виконав більшості завдань, не володіє навчальним матеріалом, змістом курсу не оволодів.

VII. Політика курсу

Політика щодо відвідування: здобувачі дотримуються вимог чинного законодавства України, Статуту УДУ імені Михайла Драгоманова

(<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/statut-ukrayinskoho-derzhavnoho-universytetu-imeni-mykhayla-drahomanova>) і Правил внутрішнього розпорядку УДУ імені Михайла Драгоманова (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/pravyly-vnutrishnoho-rozporiadku-udu-imeni-mykhayla-drahomnaova>) відвідують заняття відповідно розкладу, дотримуються етичних норм поведінки. Усі учасники освітнього процесу дотримуються загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності. Відвідування занять з курсу є обов'язковим за визначеним деканатом розкладом. За об'єктивних причин (лікарняний, заява) заняття може бути відпрацьованим. Атмосфера на заняттях повинна бути творчою, відкритою до конструктивної критики. Недопустимі запізнення на заняття; списування.

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Усі завдання передбачені навчальною програмою мають бути виконані у встановлений викладачем термін. Практичні та самостійні завдання виконуються вчасно та здаються викладачу у визначені ним терміни. Роботи, що здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчою оцінкою (75% від максимальної оцінки).

Якщо здобувач отримав незадовільну оцінку під час екзамену, в нього виникає академічна заборгованість. Повторно скласти атестацію він повинен до початку наступного семестру в терміни, визначені деканатом.

Якщо здобувач не погоджується з оцінкою підсумкової атестації, він може в день оголошення результатів подати в деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії. За письмового екзамена повторне опитування не проводиться. За усного комісія надає здобувачеві право продемонструвати свої знання. Про порядок складання екзаменів, перескладання і оскарження результатів див. «Положення про організацію освітнього процесу».

У разі неатестації перескладання відбувається з дозволу деканату. Здобувачі можуть здійснювати перескладання результатів навчання відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок контролю якості знань студентів УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок ліквідації академічної заборгованості студентами УДУ імені Михайла Драгоманова» (посилання на Положення: <https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty>).

Політика щодо конфліктних ситуацій. Вирішення конфліктних ситуацій у ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про врегулювання конфліктів в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-vrehuliuvannia-konfliktiv-v-udu-imeni-mykhayla-drahomanova>).

Між учасниками освітнього процесу здійснюється партнерська взаємодія, толерантність і повага до кожної особистості.

Політика щодо академічної доброчесності ґрунтується на засадах «Положення про академічну доброчесність в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-udu>). Викладач ознайомлює здобувача вищої освіти з правилами поведінки на заняттях, користування засобами електронного зв'язку, недопущенням академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, акцентує увагу на заборону використання додаткових

джерел інформації під час оцінювання знань, при використанні Інтернет-ресурсів зазначається використане джерело. Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Умови для інклюзивного вивчення освітнього компонента: дана навчальна дисципліна може викладатися для людей з особливими освітніми потребами. Форми і методи інклюзивного навчання обираються з урахуванням індивідуальних потреб здобувача. Обов'язково поєднуються фронтальні, індивідуальні та групові ФОНД. Традиційні методи навчання поєднуються з інтерактивними і спеціальними (методи педагогічного супроводу та корекції, тощо).

VIII. Основні інформаційні ресурси

Основна:

1. [Максименко Д.](#) Різнокольорове дитинство. Ігротерапія, казкотерапія, ізотерапія, музикотерапія. Київ: [Центр учбової літератури](#), 2019. 192 с.
2. Тараріна О.В. Арт-коучінг. Техніки ПРОСТих рішень. - К., Астамір-В, 2015.
3. Тараріна О.В. Арт-кухня: чарівні рецепти. Л., 2014.
4. Тараріна О.В. Глибинна арт-терапія: практики трансформацій - К., Астамір-В, 2017.
5. Тараріна О.В. Пісочна терапія: практичний старт. К., Астамір-В, 2017.
6. Тараріна О.В. Практикум з арт-терапії в роботі з дітьми. - К., Астамір-В, 2018.
7. Тараріна О.В. Супервізія в арт-терапії: складні випадки та делікатні теми в роботі психолога. - К., Астамір-В, 2018

Допоміжна:

1. Бернацька, О. Виховання самостійної особистості засобами філіо- арттерапії. Психолог. Шкільний світ. 2010. № 16. С. 3–7.
2. Белогурова, М. Арт-терапевтичний супровід дошкільників. Психолог дошкілля. 2013. № 4. С. 1–16.
3. Власюк, М. Арт-терапія : лікування мистецтвом. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2008. № 7/8. С. 90.
4. Вознесенська, О. Арт-терапії сім'ї. Психолог. Шкільний світ. 2005. № 39. С. 9–14
5. Вознесенська, О. Шляхом арт-терапії у пошуках натхнення. Психолог. 2011. № 17. С. 3–5.
6. Вознесенська, О. Арт-терапевтична майстерність : радість й розвиток для всієї сім'ї. Психолог. Шкільний світ. 2008. № 1. С. 24–26.
7. Волошина, М. Арт-терапія у роботі зі студентами в період адаптації до навчання. Психолог. Шкільний світ. 2013. № 13/14. С. 107–112.

Інформаційні ресурси

1. Арт-терапевтичний інформаційний портал. – Режим доступу: <http://psy-creation.pp.net.ua/>
2. Арт-терапія. Навчальна література. – Режим доступу: http://www.koob.ru/art_therapy/
3. Офіційний сайт української арт-терапевтичної асоціації. – Режим доступу: <http://arttherapy.org.ua/>

*Обговорено та затверджено на засіданні кафедри практичної психології
(Протокол № 6 від 15 січня 2025 р.)*